

Doop des Heren, Js 55,1-11 Mc 1,1-8 7 jan. 2018

De eerste zondag na Nieuwjaar. We starten een nieuw evangelie-feuilleton. Dit jaar is Marcus daarvoor de voornaamste bron. We beginnen vandaag met de eerste bladzij, het voorwoord, een buitengewoon typerend begin: Jezus laat zich in de Jordaan dopen door de asceet Johannes de Doper. Marcus is, zoals u weet het kortste van de evangeliën. Hoewel dit evangelie in de vroege kerk populair is geweest werd het in de tweede eeuw overvleugeld door Matteüs en Lucas. In het beknopte verhaal van Marcus miste men de Bergrede en enkele redevoeringen van Jezus, en evenzo enkele van de meest ontroerende parabels van Lucas. Zo kwam Marcus een beetje in vergetelheid. Augustinus noemde hem ‘de inkorter’.

De kerk bleef hem wel altijd lezen maar eeuwen lang in mondjesmaat. De bijbelgeleerden van de 16de eeuw stelden vast dat Marcus rond het jaar 70 was ontstaan; Matteüs en Lucas van plm. 10 en 15 jaar later en zij beiden hadden hem gebruikt als bron. Vooral pas sinds de laatste 40-50 jaar kreeg men oog voor de literaire kant ervan: door het evangelie als kunstwerk te gaan begrijpen, kwam de bedoeling en portee van dit evangelie in nieuw licht te staan. Zulke schommelingen in appreciatie zeggen iets over het ontstaan van een tekst maar minstens evenveel over de lezers.

In de tijd dat Marcus zijn evangelie schreef, was de christenheid een vervolgd minderheid, zowel in het joodse milieu van Jeruzalem als in de heidense wereldsteden. De tekst draagt sporen van een kleinschalige kerk in verdrukking, zoals Handelingen daar een beeld van geeft (men kwam samen in een of ander huis om maaltijd te houden); kleinschalig maar tegelijk onderhield men een wereldwijd netwerk. Dit biedt herkenningspunten voor onze huidige positie: wij christenen van vandaag worden ook een minderheid in onze geseclariseerde samenleving. We worden onbeduidend en ook wij schakelen over op kleinschaligheid. Veel kerken gaan dicht. Ons netwerk met de zusterkerken wereldwijd dringt beelden aan ons op van ernstige vervolgingen (denk maar aan de vele berichten uit het Midden-Oosten die via *Kerk in Nood* binnenkomen, in 2014 met het bericht van de moord op pater Frans van der Lugt in Libanon).

Dit alles tekent het tijdsbestel van onze kerk als in crisis. Er werd en wordt in elke tijd graag over slechte tijden gesproken. Maar nu gaan we misschien beseffen dat kerk en geloof altijd in nood verkeren; dat het wezenlijk is voor het christen-zijn dat het in Jezus' voetspoor kritiek heeft op de cultuur van de samenleving. Het is een principiële afwijzing van alle oppervlakkige leegheid dat het menselijk leven zinloos maakt, alle egoïsme van de rijken ten koste van de minder bedeelden. En het is precies ook deze profetische stem waarmee Johannes de Doper zijn tijd kapittelt om het godsvolk ontvankelijk te maken voor de komst van de messias. Er is een treffende overeenkomst in de cultuurkritiek waartoe Johannes de Doper oproept en onze hedendaagse onvrede over de leegheid van het puur materialistische bestaan. Johannes trok daarvoor demonstratief de stad uit: aan de rand van de woestijn preekte hij bezinning en bekering en hij herstelde daarmee een oude joodse ritus, die een wassing als

vernieuwing van leven beduidde. De plek waar hij doopte en preekte bracht de geboorte van het godsvolk in herinnering, toen het onder Mozes door de woestijn uittrok naar het door God beloofde land. Het is veelbetekenend dat in de literatuur en kunst van de 20ste eeuw het beeld van de woestijn zo aanwezig kwam. Een werk als *Waste Land* van T.S. Eliot typeert onze wereld van de 20ste is een woestijn woest en leeg. Het maakt ons duidelijk dat wij geroepen zijn tot een hogere bestemming. Dat is het perspectief dat Jezus voor de wereld opent. Als verpersoonlijking van God is hij de bringer van de ware Sjaloom, de vrede in liefde die de wereld zichzelf niet geven kan.

Dit nieuwe levensperspectief dient zich in Christus aan. En Marcus geeft ons door. Marcus spreekt de lezer onmiddellijk aan. Ook die snelle directheid van stijl is een trek die de moderne mens aanspreekt. Deze eerste bladzij, de proloog op Marcus' evangelie meldt in weinig woorden de kwinstessens van Jezus' zending. Johannes plaatst het leven van Jezus direct in het perspectief van de geschiedenis van het godsvolk, in de lijn van Mozes en de profeten. De Doper citeert Jesaja maar weeft in dat citaat een uitspraak in van Maleachi, omdat die herinnert aan de wederkomst van Elia, en Marcus schetst de figuur van de Doper door hem de outfit van Elia te geven. Met Mozes en Elia wordt Jezus omringd door Wet en Profeten, de godsgezanten die Jezus op de Tabor, de berg der verheerlijking, vergezellen. Het bevestigt eens te meer de continuïteit van Jodendom naar Christendom. Daarmee reikt zijn beknopte voorwoord tot de diepste kern van het Jezus' offerdood.

Wat Marcus in zijn boek te melden heeft, wordt in de titel van zijn werk klip en klaar gezegd. Marcus valt met de deur in huis: *Begin van het goede nieuws van Jezus Messias, de Zoon van God*. Twee begrippen staan centraal: Messias dat is christos in het grieks = *gezalfde*, en zoon van God. Twee titels die zowel voor joodse oren als voor heidense oren onverteerbaar zijn, trouwens ook sommige gedoopten zullen ze in verlegenheid brengen. Maar Marcus neemt die schroom serieus. Hij neemt geen woord niet terug, maar trapt wel meteen op de geluidsdemper. Het hele evangelie door snoert Jezus messiaskreten de mond. Hij wil nl. voorkomen dat hij voor een verkeerd karretje gespannen wordt: ingezet als een politieke leider tegen de Romeinse bezetter. Het is ook vaak de satan die hem messias noemt om daarmee die carrière te dwarsbomen.

Jezus beseft dat hij wel degelijk de voorzegde messias is, maar hij doorleeft dat lot als lijdende dienaar, in menselijke kwetsbaarheid, niet in goddelijke triomf. Door de gewelddadige dood vrijwillig te ondergaan zal hij de mensheid tot bekering brengen. Pas als dat goed gezien wordt, aanvaardt Jezus de betiteling messias. Hij is geen triomfator, zoals Hij geen triomfantelijke kerk wil. Het is dan ook iemand onverdachte zijde die Jezus als messias erkent: de romeinse honderdman onder het kruis die uit respect getuigt: 'Waarlijk deze mens was een zoon van God.' Pas als het evangelieverhaal ten einde is gelezen, kan Hij als de messias worden begrepen en als God worden geloofd. AMEN.